

Список використаних джерел:

1. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія. Х.: «ІНЖЕК», 2006. 496 с.
2. Юшкевич О.О. Систематизація поглядів до теорії розвитку підприємства як відкритої системи. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2011. № 2 (56). Ч. 2. С. 179–183.
3. Іванчук К.О. Теоретичні підходи до визначення сутності категорії «розвиток підприємства». Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. 2012. С. 231–239.
4. Погорелов Ю.С. Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства. Харків: АдвТМ, 2010. 352 с.
5. Яковенко Я.Ю. Концепція управління стійким розвитком підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. С. 75–81. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/600/596>.
6. Коваленко Н.В. Управління розвитком промислових підприємств: теоретичний складник. Проблеми системного підходу в економіці. Економіка та управління підприємствами. 2019. Вип. № 6 (74). С. 71–83.
7. Гура О.Л., Бобівський В.А. Стратегія розвитку підприємств в Україні. Економічна наука. Економіка та держава. 2020. № 5. С. 175–181.
8. Шастун С.В. Сутність та особливості стратегії розвитку підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 24. Ч. 1. С. 161–165.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

О. Ю. ЛИТОВЧЕНКО, к.е.н., доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Т. Б. КУЗЕНКО, к.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Попри тривалу військову агресію, руйнування інфраструктурних та промислових об'єктів, втрати ресурсного та кадрового потенціалів, значну низку викликів та системних ризиків економіка України має потенціал до поступального відновлення. Так, за підсумками Міністерства економіки України, за вісім місяців 2023 року, зростання реального ВВП становило 3%, а макроекономічні прогнози констатують збереження цієї позитивної динаміки. Означені результати, передусім, обумовлені здатністю до швидкої адаптації підприємств до нових умов діяльності, відновленням стабільної роботи енергосистеми країни, поступовою активізацією внутрішнього попиту, стабілізацією курсу гривні. Отже, сьогодні можна говорити про позитивні очікування та об'єктивні умови щодо відновлення підприємницької діяльності та зміцнення фінансового стану підприємств.

Фінансування сталого розвитку підприємств здійснюється із залученням широкого кола учасників на засадах співробітництва та партнерства з

урахуванням їхніх інтересів. У вітчизняній практиці господарювання найбільшого поширення набули такі форми фінансування процесів функціонування і розвитку підприємств, як самофінансування, кредитування та бюджетне фінансування. Про оптимістичні погляди на можливості самофінансування та позитивні очікування щодо сценаріїв розвитку вітчизняного підприємництва свідчать результати дослідження [1], проведеного НБУ наприкінці 2023 року. Зокрема, було встановлено, що в 2024 році бізнес очікує зростання ділової активності, хоча й дещо нижчими темпами, ніж раніше. Попри безпекові ризики та логістичні труднощі з перетином кордону, респонденти прогнозують відчутніше зростання обсягів виробництва товарів та послуг, а також позитивно налаштовані щодо розвитку власних підприємств. Пожвавлення ділової активності прогнозується завдяки збереженню позитивних очікувань щодо загальних обсягів реалізації продукції власного виробництва, інвестиційних видатків на машини, обладнання та інвентар та майбутнього фінансово-економічного стану.

Щодо макроекономічної ситуації в Україні, то зростання обсягів виробництва товарів і послуг в Україні очікують підприємства всіх видів економічної діяльності та розмірів за кількістю працівників, а також більшості областей і видів діяльності, крім експортерів. Найвагомим інфляційним чинником для 83% респондентів є воєнні дії. Поліпшення фінансово-економічного стану очікують підприємства більшості видів економічної діяльності, при цьому найоптимістичніші у своїх оцінках – підприємства переробної промисловості та будівництва. Зростання загальних обсягів реалізації продукції, в тому числі на зовнішньому ринку, очікують респонденти всіх напрямків ЗЕД, але найбільше – добувної, переробної промисловості, а також торгівлі. Підприємства мають позитивні оцінки щодо зміни рівня інвестиційних видатків на машини, обладнання та інвентар, водночас посилилися песимістичні оцінки щодо інвестиційних видатків на будівельні роботи. Підприємства, що залучають іноземні інвестиції, посилили очікування щодо збільшення їх обсягів у 2024 році. Найвищі очікування - у підприємств енерго- та водопостачання, добувної промисловості, а також транспорту та зв'язку.

Частка респондентів, які планують залучати найближчим часом банківські кредити становить 36%, з них переважна більшість (80,3%) надають перевагу кредитам у національній валюті. Найсуттєвішою перешкодою для залучення нових кредитів для 46,6% респондентів є занадто високі ставки.

Усвідомлюючи проблематику функціонування бізнесу в умовах тривалого військового супротиву та системних викликів необхідно також враховувати можливості використання суб'єктами господарювання державної підтримки. Одним із пріоритетів держави у 2024 році є завдання фінансової підтримки бізнесу та розвитку підприємництва, забезпечення прискорення темпів відновлення та формування підґрунтя для подальшого сталого економічного зростання [2]. Зокрема, йдеться про фінансування програм відновлення та розвитку економіки, які визначено у державному бюджеті. Так, у 2024 році на реалізацію програми «Забезпечення функціонування Фонду розвитку

підприємництва» державним бюджетом передбачено фінансування у обсязі 18 млрд. грн. Ця програма передбачає надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва в Україні, спрямованої на розвиток підприємництва, збільшення обсягів виробництва, експорту, імпортозаміщення, розвиток високотехнологічного виробництва, енергоефективності, впровадження інновацій, фінансування сільськогосподарських товаровиробників для проведення сільськогосподарської діяльності в умовах воєнного стану, а також надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва за договорами фінансового лізингу.

Обсяг фінансування бюджетної програми «Надання грантів для створення або розвитку бізнесу» у 2024 році становитиме 1,37 млрд грн за рахунок загального фонду державного бюджету. Бюджетною програмою передбачено надання безповоротної державної допомоги у формі грантів суб'єктам господарювання на: створення або розвиток переробних підприємств; створення або розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства; створення або розвиток тепличного господарства.

У 2024 році запроваджується нова державна програма «Доступний факторинг», яка стане ще одним важливим інструментом для підтримки та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні в умовах військової агресії. Завдяки цій програмі підприємства матимуть змогу покрити щоденні витрати, знизити ризик виникнення «неплатежів» з боку контрагентів та покращити стійкість всього ланцюга постачання товарів. Фінансова підтримка суб'єктів господарювання за договорами факторингу передбачатиме компенсацію відсоткової ставки за факторинг на рівні до 13% річних. Також у 2024 році запроваджується бюджетна програма «Забезпечення державної підтримки реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями». Для її реалізації у державному бюджеті заплановано 3 млрд. грн. Кошти будуть спрямовані на: будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури - 1,2 млрд грн; компенсацію вартості збудованих заявником або інвестором із значними інвестиціями об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури - 1,2 млрд.грн; компенсацію витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями - 600 млн грн.

Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» передбачено, що загальний обсяг державної підтримки для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями встановлюється у спеціальному інвестиційному договорі та не повинен перевищувати 30% планового обсягу значних інвестицій за інвестиційним проектом із значними інвестиціями. Використання цих коштів дасть змогу потенційним заявникам/інвесторам із значними інвестиціями: активізувати власну інвестиційну діяльність, у т.ч. розпочати реалізацію таких проектів, що позитивно вплине на активність економічних агентів, національну економіку та економіку регіонів, де такі проекти реалізовуватимуться; забезпечити будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, що дасть змогу покращити логістику та зменшити витрати заявника/інвестора із

значними інвестиціями; забезпечити мультиплікаційний ефект на суміжні галузі, адже збільшення інвестицій викликає зростання обсягу виробництва, валового внутрішнього продукту тощо; забезпечити створення нових робочих місць, що є важливою складовою соціальної політики, і дозволить працевлаштувати, зокрема внутрішньо переміщених осіб, та запобігти втраті працездатного населення у зв'язку з міграційними процесами; забезпечити надходження до бюджетів всіх рівнів від діяльності в рамках реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями, а також після введення в експлуатацію об'єктів інвестування, що дасть змогу збалансувати бюджетні витрати та надходження.

Бюджетна програма «Підтримка внутрішнього попиту на вітчизняні товари та послуги» передбачає виділення 3 млрд грн на підвищення попиту на вітчизняні товари, шляхом здійснення часткової компенсації їх вартості, що закуплені у вітчизняних виробників та/або їх дилерів. На заходи із посилення інституційної спроможності для підготовки проектів державно-приватного партнерства заплановано 4,95 млн грн. Також значний обсяг коштів передбачено бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників», у обсязі 205 млн грн. Програма орієнтована на забезпечення продовольчої безпеки держави, підтримку фінансової стійкості сільськогосподарських товаровиробників шляхом відновлення та модернізації меліоративних систем, а також підвищення ефективності і прозорості управління.

Отже, сьогодні діяльність підприємства повинна базуватись на своїх перевагах, тобто використовувати по максимуму усі свої можливості, в той же час, зводити до мінімуму свої слабкі сторони, передбачаючи ймовірні загрози, а також максимально використовувати державну підтримку. Такий підхід дозволить господарчому суб'єкту не лише вірно побудувати політику управління в поточному періоді, націлену на відновлення та зростання, але й чітко сформулювати напрямки стратегічного розвитку підприємства. В свою чергу, реалізація завдань бюджетних програм у сфері підтримки бізнесу та розвитку підприємництва, за умов їх успішної реалізації також матиме позитивний вплив на економічний розвиток громад.

Список використаних джерел:

1. Ділові очікування підприємств (IV кв. 2023 р.). Департамент статистики та звітності. Випуск № 4 (72). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ualombards.com.ua/2024/01/19/dilovi-ochikuvannia-pidpriemstv-iv-kvartal-2023-roku/#:~:text=%D0%A2%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BF%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BE%D1%87%D1%96%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%8C%2C%20%D0%B2%D0%25>

2. Бюджетні інструменти економічного відновлення та розвитку у 2024 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/en/news/17720>.